

**Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки України
обласної державної адміністрації
Олександрійський педагогічний фаховий коледж
імені В.О. Сухомлинського**

**Методичні вказівки
до проведення лабораторних занять із навчальної дисципліни
«Методика навчання української мови»**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 013 Початкова освіта (ПЗСО)

Вступ

Навчальна дисципліна «Методика навчання української мови» повинна сприяти не тільки засвоєнню студентами теоретичних відомостей, а й формуванню практичних умінь і навичок, розвитку творчих здібностей та самостійності майбутніх класоводів.

Лабораторні заняття проводяться у базових навчальних закладах під час спостереження показових уроків і занять.

Кожен урок студенти спостерігають, фіксують, аналізують разом із викладачем згідно з інструкцією і завданнями для спостережень. Роботи студентів викладач перевіряє та виставляє оцінки в журналі обліку роботи академічної групи та викладачів і журналі з педагогічної практики.

Інструкції щодо проведення лабораторних занять

Лабораторне заняття №1

Спостереження уроку читання, письма в період навчання грамоти

Мета: сформувати навички аналізу уроків, визначити ефективність використаних методів і прийомів навчання читання/письма.

Спостереження уроку читання (письма), проведеного в ___ класі

_____ школи _____ 20__ р.

Урок проводила вчитель _____.

Тема уроку: _____.

Мета уроку: _____.

Інструктаж:

I. Спостерігаючи уроки читання/письма, зробіть їх запис, зверніть головну увагу на використання вчителем прийомів звукового аналізу, звукового і буквеного синтезу, на послідовність у вивченні звука, букви, на ігрові форми роботи. Використовуючи теоретичні знання, зробіть висновки про раціональність дібраних методів і прийомів.

II. Спостереження і запис змісту уроку зробіть за встановленою схемою.

Схема запису уроку

Структурна частина	Час, хвилини	Хід уроку	Аналіз прийомів і методів
			позитивні: негативні

III. Завдання для спостережень і письмового аналізу.

Урок читання в букварний період

Проаналізуйте, як проводить учитель такі види роботи:

1. Навчально-виховна мета даного уроку, доведення її до учнів.
2. Послідовність вивчення нового звука, букви.
3. Прийоми звукового аналізу і синтезу, використані на уроці.
4. Прийоми аналізу артикуляції звуків.

5. Прийоми роботи із складовими, звуковими моделями слів.
6. Вправи для розвитку фонетичного слуху дітей.
7. Вправи із розрізною азбукою, для читання складових таблиць.
8. Прийоми читання в букварі слів, речень і зв'язного тексту.
9. Розвиток мовлення і мислення дітей (прийоми роботи).
10. Прийоми проведення словникової роботи, способи перевірки прочитаного.
11. Зміст роботи для засвоєння елементарних фонетичних і граматичних понять.
12. Дидактичні ігри, їх місце, форма і зміст.
13. Наочні посібники, ІКТ, використані на уроці.
14. На формування яких умінь і навичок була спрямована практична діяльність учнів?
15. Реалізація мети уроку.

Урок письма в букварний період

1. Проаналізуйте, як повідомляється учням тема й мета уроку?
2. Назвіть види звукових аналітичних і синтетичних вправ.
3. Простежте послідовність навчання написання нової букви:
 - показ зразка писаної букви;
 - аналіз будови букви з переліком її елементів;
 - прийоми засвоєння конфігурації літери;
 -
 - аналіз будови букви, показ написання букви на дошці з поясненням послідовності зображення елементів;
 - вправи з написанням букви учнями в повітрі, обведення букви, написання її за контурами.
1. Кількість, місце і зміст фізкультхвилинок.
2. Методика проведення звуко-буквеного аналізу слів, робота з розрізною азбукою, пояснення з'єднань букв у складах і словах.

3. Види робіт з розвитку мовлення.
4. Використання вчителем унаочнення, дидактичного матеріалу.
5. Проаналізуйте індивідуальну роботу вчителя на уроці, місце самостійної роботи учнів, використання ІКТ.
6. Проаналізуйте, чи досягнуто мети уроку.
7. Запишіть підсумок уроку.

Лабораторне заняття №2

Спостереження та аналіз уроку української мови

Тема уроку: _____.

Мета уроку: _____.

Тип уроку: _____.

Обладнання: _____.

Інструктаж. Під час спостереження уроку зробіть запис структури уроку, методів і прийомів, обґрунтуйте доцільність їх використання. Зробіть висновки про виконання вчителем основних вимог до сучасного уроку мови.

Завдання для спостережень і письмового аналізу

1. Проаналізуйте, як учитель оголошує тему і робить мотивацію навчальної діяльності учнів.
2. Простежте, які запитання, завдання ставить учитель для актуалізації опорних знань і чуттєвого досвіду учнів.
3. Зафіксуйте, скільки часу відведено на вивчення нового матеріалу.
4. Визначте метод вивчення нового матеріалу.
5. Проаналізуйте зміст текстового матеріалу для спостереження мовних фактів із метою виділення істотних ознак виучуваного матеріалу, поняття.
6. Запишіть послідовно запитання вчителя для аналізу мовного матеріалу.

7. Проаналізуйте ступінь активності учнів у процесі формування граматичного /чи фонетичного/ поняття.
8. Визначте види й прийоми роботи для узагальнення ознак нового поняття, в роботі вчителя й учнів.
9. Зверніть увагу на доцільність використання унаочнення, таблиць, схем, роздаткового матеріалу, презентації.
10. Проаналізуйте прийоми роботи, види вправ для закріплення вивченого.
11. Зробіть висновок про реалізацію на уроці принципу вивчення мовних явищ у зв'язку і взаємозумовленості /вивчення мови як системи/, про набуття учнями мовленнєвих навичок.
12. Проаналізуйте реалізацію мети уроку.

Лабораторне заняття №3

Спостереження уроку вивчення художнього твору, аналіз уроку

Тема уроку: _____.

Мета уроку: _____.

Тип уроку: _____.

Обладнання: _____.

Інструктаж. Під час спостереження уроку зробіть запис його структури, зауваження до використання методів і прийомів, до роботи вчителя й учнів на всіх етапах уроку, про рівень сформованості в учнів способів читання та його якостей, про реалізацію навчальної, виховної, розвиваючої мети уроку.

Завдання для спостереження і письмового аналізу

1. Проаналізуйте підготовчу роботу, прийоми забезпечення інтересу до виучуваної теми, як вводяться діти в обставини, за яких відбувається описувана дія, з'ясування знань учнів із даного питання, повідомлення

- нових знань, словникову роботу; читання оповідання (якість читання, забезпечення цілісного сприймання), перевірку сприймання, зміст і характер запитань; роботу над текстом: прийоми і види роботи, послідовність у постановці запитань з метою розкриття змісту оповідання, характеристику образів, змістовність бесід, дотримання вимог до запитань, словникову роботу, роботу над зображувальними засобами, види читання, творчі завдання у зв'язку з прочитаним, роботу над планом і переказом; доцільність використання унаочнення, презентації; підсумкову бесіду.
2. Проаналізуйте визначення головної думки, вираження власного ставлення до зображувального, зв'язку з життям.

Лабораторне заняття №4

Спостереження уроку розвитку зв'язного мовлення

(навчальний переказ, твір)

Тема уроку: _____.

Мета уроку: _____.

Тип уроку: _____.

Обладнання: _____.

Інструктаж. Під час спостереження уроку зробіть запис його структури.

Зробіть висновок про відповідність структури уроку написання переказу рівню підготовки учнів даного класу.

Зверніть увагу на попередню роботу з метою збагачення словника, для вдосконалення граматичного ладу мовлення, розкриття й конструювання тексту.

Завдання для спостереження й письмового аналізу

1. Проаналізуйте, як учитель мотивує навчальну діяльність учнів.
2. Зробіть висновок про відповідність вимогам тексту переказу.
3. Запишіть послідовність у виконанні завдань, прийомів роботи.

4. Проаналізуйте:
 - зміст, значення, ефективність проведення вступної бесіди;
 - емоційність, виразність читання тексту вчителем;
 - зміст і характер запитань для перевірки сприймання тексту;
 - словникову роботу, прийоми проведення повторного читання тексту і складання плану;
 - роботу вчителем над формуванням зв'язного, образного, усного і писемного мовлення учнів;
 - прийоми роботи над виробленням орфографічних навичок;
 - забезпечення самостійності написання переказу;
 - прийоми перевірки виконання роботи в класі;
 - реалізацію мети уроку.
5. Зверніть особливу увагу на добір мовного матеріалу, виражальні мовні засоби з огляду на мотиви мовлення, спосіб викладу думки.
6. Як проведено аналіз мовних засобів, зв'язку речень у тексті, попередження орфографічних помилок.
7. Проаналізуйте проведення самостійного написання творів у чернетках, редагування і вдосконалення написаного.
8. Проаналізуйте мовне оформлення:
 - чи відповідає тип мовлення і стиль розкриттю теми твору і ситуації;
 - чи немає суттєвих порушень єдності стилю;
 - чи правильно вжиті слова, їх різноманітність;
 - побудова речень;
 - орфографічна та пунктуаційна грамотність.
9. Проаналізуйте доцільність використання ІКТ.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи -К. Видавництво «Світоч», 2019.
2. Методика навчання української мови в початковій школі :навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленка. — К. : Літера ЛТД, 2010.

3. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. — К.: АПН, 2000. — 316 с.
4. Большакова І. Ситуативна навчально-мовленнєва діяльність школярів на уроках української мови // Початкова школа. — 2002. — № 10.
5. Галуза В. Чарівний світ українського слова на кожному уроці // Початкова школа. — 2002. — № 1.
6. Дубовик С. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови // Початкова школа. — 2002. — № 7.
7. Ігнатенко Т. Творчі завдання на уроках розвитку мовлення // Початкова школа. — 2006. — № 2.
8. Крайнова Ж. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на заняттях з рідної мови // Початкова школа. — 2003. — № 11.
9. Крикун М. Роль слова в розвитку зв'язного мовлення молодших школярів // Початкова школа. — 2003. — № 11.
10. Курач Л., Прищеп О. Ситуативні ролі — позитивний фактор розвитку діалогічного мовлення учнів початкових класів // Початкова школа. — 2005. — № 10.
11. Кучинський М. Підготовча робота до уроків розвитку зв'язного мовлення // Початкова школа. — 2004. — № 6.
12. Лобчук О. Знання про текст як система орієнтирів у побудові висловлювань різних типів // Початкова школа. — 2002. — № 4.
13. Лобчук О. Перевірка і оцінювання зв'язних висловлювань молодших школярів // Початкова школа. — 2004. — № 3.
14. Лобчук О. Складання твору за спостереженням // Початкова школа. — 2005. — № 1.
15. Лобчук О. Складання твору за художньою картиною // Початкова школа. — 2003. — № 3.

16. Лобчук О. Усний переказ як засіб розвитку зв'язного мовлення // Початкова школа. — 2002. — № 2.
17. Логачевська С. Диференційовані завдання на уроках розвитку мовлення // Початкова школа. — 2004. — № 5.
18. Методика викладання української мови: Навч. посібник / За ред. С.І.Дорошенка. — 2-е вид., перероб. і допов. — К.: Вища шк., 1992. — 398 с.
19. Науменко В., Захарійчук М. Формування в дітей уміння говорити майстерно // Початкова школа. — 2002. — № 10.
20. Павлик О. Специфіка писемного мовлення і засоби його розвитку // Початкова школа. — 2002. — № 9.
21. Пономарьова К. І. Мета і завдання уроків розвитку зв'язного мовлення // Початкова школа. — 2006. — № 8.
22. Пономарьова К. І. Основні напрями роботи з розвитку монологічного мовлення учнів / Навчання і виховання учнів 4 класу: Метод. посіб. для вчителів. — К.: Вид-во «Початкова школа», 2005.
23. Пономарьова К. І. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Уроки розвитку мовлення в 1—4 класах. — К.: КІМО, 2006. — 148 с.

